

Mattilsynets tilsynskampanje fiskeslakterier 2022 / Tilsynsmal

Aktuelt regelverk:

- Matloven
- Dyrevelferdsloven
- IK- akvakulturforskrift
- Forskrift om slakterier og tilvirkingsanlegg for akvakulturdyr
- Forskrift om desinfeksjon av inntaksvann til og avløpsvann fra akvakulturrelatert virksomhet

Veiledere:

- Veileder fiskeslakterier, krav til fiskehelse og fiskevelferd ved slakting av oppdrettslaks (mai 2021)
- Veiledning om krav til god fiskevelferd ved slakteri for akvakulturdyr 2014 (revidert 2022), oppslagsverk
- Veiledning, desinfeksjon om avløpsvann fra fiskeslakterier og tilvirkingsanlegg (mai 2021)

Om kravpunktmalen:

- Malen er utarbeidet med tanke på et rutinemessig, spesifisert tilsyn (tilsynskampanje) av et akvakulturslakteri med hensyn på fiskehelse og -velferd.
- I denne malen har vi tatt utgangspunkt i kravpunktmalen "Fiskevelferd på slakteri". Arbeidsgruppen har lagt til og redigert kravpunkter der hvor den gamle malen ikke var oppdatert med tanke på fiskehelse- og velferd og internkontroll.

Nr	Kravpunkt	Regelverk	Utdyping KP	Utdyping i mal	Observasjon	Ok
1	Godkjent metode og utstyr	Forskrift om desinfeksjon av vann, akvakultur § 8 Avløpsvann fra slakterier/-tilvirkningsanlegg	Veterinærinstituttet kan etter søknad godkjenne metoder og teknisk utstyr for desinfeksjon av inntaksvann og avløpsvann som oppfyller de kravene som går frem av §§ 10 og 11 i denne forskriften.	<p><i>Tips: Dokumentasjon kan innhentes før tilsyn (<u>anbefales</u>). Etterspør godkjenningsbrev fra Veterinærinstituttet (VI).</i></p> <p>Spørsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er godkjenningen fra VI gyldig (ja/nei)? • Gjelder godkjenningen både for metode og teknisk utstyr (ja/nei)? • Hvis separate godkjenninger, er begge godkjenningene gyldige (ja/nei)? • Dersom anlegget ikke har godkjent metode eller utstyr, hvor langt er de i søknadsprosessen (forventet dato for godkjenning)? 		
2	Krav til registreringer og dokumentasjon, rutinemessig driftskontroll, sensorer og driftsjournal	Forskrift om desinfeksjon av vann, akvakultur § 14 Avløpsvann fra slakterier/-tilvirkningsanlegg	<p>Jf. ordlyden i § 14 (om driftsjournal), se utdrag under:</p> <p>Registreringer og annen dokumentasjon skal minimum inneholde:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Journaler/rapporter fra virksomhetens prosedyrer for egenkontroll. • Dokumentasjon og registreringer skal oppbevares ved virksomheten i minimum 5 år, og være tilgjengelig for tilsynsmyndighet. 	<p><i>Tips: Dokumentasjon kan innhentes før tilsyn (<u>anbefales</u>). Etterspør driftsjournal.</i></p> <p>Spørsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rengjøres sensorer (ja/nei)? Hvor ofte (tidsintervall)? • Kalibreres sensorer (ja/nei)? Hvor ofte (tidsintervall)? • Kontrolleres anleggets automatiske registreringer av desinfeksjonseffekt manuelt via referansemetoden (restklormåling) (ja/nei)? • Hvor ofte utføres manuell kontroll med referansemetode (tidsintervall)? • Testes alarmer (ja/nei)? Når ble dette sist gjort (dato)? 		

			<ul style="list-style-type: none"> • Utskrift eller data fra registreringsenhet, jf. § 11, siste setning. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gjennomføres mikrobiologisk prøve (ja/nei)? Hvor ofte gjennomføres dette (tidsintervall)? • Service på anlegget, når siste gang (dato)? 		
3	<p>Prosedyrer / risikovurderinger</p>	<p>Forskrift om desinfeksjon av vann, akvakultur § 14</p> <p>Avløpsvann fra slakterier/-tilvirkningsanlegg, jf. IK-akvakultur § 5.</p> <p>Jf. Slakteriforskriften § 9 første ledd.</p> <p>Jf. Akvakulturdriftsforskriften § 42.</p>	<p>Jf. ordlyden i § 14. Se utdrag under:</p> <p>Virksomheter som har teknisk utstyr godkjent etter denne forskrift skal ha utarbeidet prosedyrer som beskriver rutiner for:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppstart • Avstenging • Tiltak ved alarm • Uttak og analyser av prøver for dokumentasjon av desinfeksjonseffekt • Periodisk vedlikehold 	<p><i>Tips: Dokumentasjon kan innhentes før tilsyn (anbefales). Innhent aktuelle prosedyrer og risikovurderinger.</i></p> <p>Spørsmål:</p> <p>Har virksomheten prosedyre for:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppstart (ja/nei)? • Avstenging (ja/nei)? • Alarmlogg, vanligste årsaker, tiltak (ja/nei)? • Uttak og analyser av prøver for dokumentasjon av desinfeksjonseffekt (mikrobiologisk prøve) (ja/nei)? • Periodisk vedlikehold (ja/nei)? • Prosedyre for reingjøring av sensorer (ja/nei)? • Prosedyre for utføring av test referansemetode (restklormåling) (ja/nei)? • Holder slakteriet telling med antall renseskiv på artsnivå etter bedøving, og rapporteres det tilbake til fiskeoppdretter (ja/nei)? <p>Risikovurdering:</p>		

				<ul style="list-style-type: none"> • Risikovurdering for utslipp av udesinfisert avløpsvann (ja/nei)? • Beredskapsplan dersom desinfeksjonsanlegget svikter (lager av reservedeler, desinfeksjonsmiddel etc.) (ja/nei)? • Eventuelt andre relevante risikovurderinger (angi kort)? 		
4	Kompetanse	Forskrift om slakterier mv. for akvakulturdyr § 11 Kompetanse	<p>Jf. Ordlyd § 11 Kompetanse, se utdrag under:</p> <p>Ansvarlig for slakteriet skal ha nødvendig kunnskap om fiskevelferd og skal sikre at det er tilstrekkelig personell med nødvendig kompetanse til å ivareta fiskenes velferd til enhver tid.</p> <p>Nødvendig kompetanse for aktuelt personell skal sikres gjennom et teoretisk og praktisk opplæringsprogram og skal kunne dokumenteres.</p> <p>Ansvarlig for slakteriet har ansvar for at det etableres slike opplæringsprogram for det aktuelle personell.</p>	<p><i>Tips: Dokumentasjon kan innhentes før tilsyn (<u>anbefales</u>). Innhent informasjon om fiskevelferdskurs.</i></p> <p>Spørsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvem holder kurset, er det autorisert fiskehelsepersonell m.fl. (ja/nei)? • Har ansatte som håndterer levende fisk gjennomgått relevant opplæringsprogram (ja/nei)? • Er det alltid tilstrekkelig personell med kompetanse på fiskevelferd til stede ved slakting (ja/nei)? • Har slakteriets ledelse nødvendig kompetanse til å ta beslutninger som sikrer god fiskevelferd i hele slakteprosessen (ja/nei)? 		
5	Journalføring og varsling	Forskrift om slakterier mv. for akvakulturdyr § 9	Mottak av akvakulturdyr eller akvakulturdyrprodukter inn til, og uttak av akvakulturdyrprodukter ut fra slakteri- eller tilvirkningsanlegg	<p><i>Tips: Dokumentasjon kan innhentes før tilsyn (<u>anbefales</u>). Sjekk slaktemeldinger i Mats, innhent prosedyrer for journalføring og varsling.</i></p>		

		Journalføring og varsling	<p>skal journalføres.</p> <p>Mattilsynet skal varsles umiddelbart ved:</p> <p>a) grunn til mistanke om sykdom på liste 1, 2 eller 3, med unntak av lakselus, eller</p> <p>b) teknisk svikt eller andre forhold som har medført vesentlige velferdsmessige konsekvenser for fisken.</p>	<p>Har Mattilsynet mottatt varsel om meldepliktig hendelse fra slakteriet?</p> <p>Spørsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Føres det journal over mottak av akvakulturdyr (ja/nei)? • Har slakteriet rutiner for varsling til Mattilsynet (ja/nei)? • Er Mattilsynet varslet ved teknisk svikt som har medført nedsatt fiskevelferd eller fare for smittespredning (ja/nei/ikke aktuelt)? 		
6	Bedøving	Forskrift om slakterier mv. for akvakulturdyr § 14 Bedøving	<p>All fisk skal bedøves før eller samtidig med avliving og være bedøvd til døden inntreer. Bedøving skal skje ved egnet metode som ikke påfører fisken vesentlig stress eller smerte. Om nødvendig skal fisken sederes eller immobiliseres på forsvarlig måte før bedøving.</p> <p>Jf. forskrift om slakterier mv. for akvakulturdyr § 9 første ledd, § 10 første ledd, § 12 og § 13 første ledd.</p> <p>Jf. forskrift om IK-Akvakultur § 5.</p>	<p><i>Tips: Dokumentasjon på tilfredsstillende bedøvelse av artene som slaktes ved anlegget inkludert rensefisk kan innhentes før tilsyn (anbefales). Be om prosedyre på bedøvelse og avlivning.</i></p> <p>All fisk (100%) skal bedøves før eller samtidig med avliving. All fisk (100%) skal være bedøvet inntil døden inntreer.</p> <p>Det skal være back-up systemer som sikrer at fisk som eventuelt ikke blir tilstrekkelig bedøvd ved hjelp av automatisk utstyr, blir bedøvet på annen forsvarlig måte. Feilmargin ved første forsøk må være lav, hvis ikke må slakting stoppes umiddelbart. Dette er fordi det er svært smertefullt for fisk å gå gjennom elektro- eller slagbedøver dersom dette ikke gir umiddelbart bevissthetstap.</p> <p>Veiledende om bedøving av laks og regnbueørret:</p>		

				<ul style="list-style-type: none"> • Slag (korrekt plassering av slag og riktig slagstyrke som skal være dokumentert for den enkelte slagmaskin) • Nok strøm (minimum 110 V_{RMS} og maks 400Hz av lang nok varighet) <p>Rensefisk og villfisk skal bedøves separat med egnet metode. Bedøvere til laksefisk er ikke egnet til rensefisk. Medikamentell bedøving/avliving med overdose av egnet bedøvelsesmiddel kan brukes til rensefisk.</p> <p>Det er laget EI-bedøvere til rensefisk og villfisk med 220V/50HZ vekselstrøm (AC). Disse har ikke god nok vitenskapelig dokumentasjon av bedøvelseseffekt (verifisering med EEG mangler). Metoden fyller ikke forskriftskrav før verifisering med EEG følger dokumentasjonen, og bruk av metoden er inntil da et avvik og det skal varsles vedtak. Jf. § 12 om metode.</p> <p>EEG = <u>E</u>lektro<u>e</u>ncefalografi = metode for registrering av hjernens elektriske aktivitet (registrerer elektriske impulser).</p> <p>Spørsmål: Laksefisk:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvilken bedøvmetsode benyttes? • Hvilke fiskearter/størrelser har leverandøren av bedøving-/avlivingsutstyret dokumentasjon for, og er det samsvar mellom dette og hvilke 		
--	--	--	--	--	--	--

				<p>fiskearter/størrelser slakteriet har definert at de slakter (ja/nei)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fisken skal komme inn i bedøveren med hodet først for å fungere forsvarlig. Svømmer fisken eller mates den inn i bedøver med hodet først (ja/nei)? • Er effekten av bedøvelsen tilfredsstillende jf. vurderingskriterier nedenfor (ja/nei)? • Bløgges fisken straks etter bedøving (ja/nei)? • Finnes det effektive kontrollrutiner, back-up systemer og tiltak ved manglende bedøving (ja/nei)? • Er det nok relevant kompetent personell til å operere utstyret, herunder stille inn, justere, vedlikeholde og betjene utstyret fortløpende (ja/nei)? <p>Rensefisk:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sikres tilfredsstillende bedøvelse av rensefisk som kommer inn på slakteriet (ja/nei)? <p>Veiledning, hvordan sjekke bevissthet hos fisken:</p> <p>Når fisken beveges passivt fra side til side, vil den bevisste fisken forsøke å holde øynene i horisontalplanet, mens hos den bevisstløse fisken ligger øynene urørlig i forhold til hodet. Se</p>	
--	--	--	--	--	--

				<p>veileder kapittel om «Testing av bedøvelse og bedømming av bevisstløshet».</p> <p>Veiledende kliniske vurderinger:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Observer anslagsvis 100 fisk og tell antall fisk med avvik (prosent): • Observeres gjellelokkbevegelser / øyereflekser? • Beveger fisken seg (bemerk: det kan både være tegn på bevisst fisk, men også dødskramper)? • Reagerer fisken på bløgging? <p>Frivillig punkt, hvis det er tid til overs på et tilsyn og det er lagt til rette for det:</p> <p>Varighet av bedøvelse: Ta ti vilkårlige bedøvede, men ubløgget, fisk og overfør dem til et kar som inneholder tilsvarende vann som det en har i utblødningstanken (samme temperatur). Generelt gjelder det at ingen fisk skal vise tegn til bevissthet etter 10 minutter.</p>		
7	Avliving	Forskrift om slakterier mv. for akvakulturdyr § 15 Avliving	Fisk skal avlives umiddelbart etter bedøving, og det skal sikres at den er død før videre behandling. Fisken skal dø som følge av blodtap fra hjernen. Annen avlivingsmetode kan brukes dersom det kan dokumenteres at den er forsvarlig.	<p>All fisk (100%) skal være klinisk død før videre prosessering. Hvis ikke må slakting stoppes og tiltak gjennomføres. Å sløye eller filetere levende oppdrettsfisk er et alvorlig brudd på dyrevelferdslovens bestemmelser, og skal følges forvaltningsmessig opp.</p> <p>For å sikre at all fisk avlives forsvarlig må det gjennomføres kontinuerlig kontrollrett etter</p>		

			<p>Jf. forskrift om slakterier mv. for akvakulturdyr §§ 10 første ledd og 13 første ledd.</p> <p>Jf. forskrift om IK-Akvakultur § 5.</p>	<p>avliving, samt før fisken går til videre prosessering. I tillegg må man se etter liv i utblødningstanken.</p> <p>Det må være tilgjengelig redskap for bedøving og avlaving av fisk som eventuelt ikke er korrekt bedøvet og avlivet.</p> <p>Rensefisk skal også avlives med egnet metode. Overdose med egnet bedøvelsesmiddel er et alternativ.</p> <p>Spørsmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Har dere rutiner for å undersøke om bløggesnittet er korrekt utført (ja/nei)? • Er det tegn til liv i utblødningstank eller på transportbånd før videre prosessering (ja/nei)? (tegn: gjellelokkbevegelser, øyebvegelser, svømming, sprelling) • Er det rutiner for å sjekke at det ikke går levende fisk inn i sløyemaskinen (ja/nei)? • Finnes det utstyr for å eventuelt avlive fisk tilgjengelig for personell som styrer sløyemaskin (ja/nei)? • Føres det avvik på hendelser med tegn til liv etter bløgging (ja/nei)? • Avlives rensefisk med forsvarlig metode (ja/nei)? 	
--	--	--	--	--	--

